

هند

تجربه ۱۲ برنامه توسعه ملی

مقدمه کوتاه

- اولین برنامه پنجساله هند در سال ۱۹۵۱ (برابر با ۱۳۳۰ شمسی) به اجرا در آمد.
- هند بعد از این برنامه ، دوازده برنامه پنجساله را به اجرا درآورده است.
- دولت **نارندرا مودی** که در سال ۲۰۱۵ روی کار آمد، نظام برنامه ریزی پنجساله را به شکل دیگری از نظام برنامه ریزی تغییر داد. به عبارت دیگر برنامه دوازدهم توسعه ملی آخرین برنامه هند از نوع پنجساله است.
- سیزدهمین برنامه توسعه که اکنون در حال اجرا است، به نظام برنامه پنجساله خاتمه داده است و ساز و کار جدیدی را جانشین برنامه ریزی پنجساله توسعه نموده است.
- در برنامه سیزدهم توسعه هند، به جای برنامه پنجساله، برنامه سه ساله تحت عنوان "برنامه عمل" معرفی گردید.
- این برنامه عمل در واقع بخشی از برنامه راهبردی هفت ساله کشور است که بر اساس برنامه چشم انداز ۱۵ ساله تنظیم شده است.
- **نیتی آیوگ (اتاق فکر)**، به دستور رییس دولت، **آقای مودی**، به جای کمیسیون برنامه ملی مامور تهیه برنامه سه ساله شد (برنامه عمل) که از اول ماه آوریل ۲۰۱۷ به اجرا درآمده است.

مروری بر برنامه های پنجساله توسعه در هند

• برنامه اول توسعه هند: ۱۹۵۱-۱۹۵۶

- این برنامه در زمان نخست وزیر وقت و معروف هند "جواهر لعل نهرو" به اجرا در آمد.
- این برنامه بر اساس مدل رشد معروف به مدل هارود-دومار بنا نهاده شد، البته با اندکی تعدیل در آن.
- کانون توجه در این برنامه بر بخش کشاورزی متمرکز بوده است.
- هدف دستیابی به رشد ۲.۱ درصد بود و در عمل به رشد ۳.۶ درصد دست یافت
- در پایان این برنامه ، ۵ موسسه ملی در زمینه فناوری (IITS) در هند ایجاد گردید.

مدل رشد اقتصادی هارود-دومار

Economic growth formula

According to Harrod-Domar the rate of economic growth is defined by the formula:

$$g = s.a - d$$

that is, if $s=10\%$ and $a=0.20$ and $d=1\%$, then

$$g=0.10*0.20 - 0.01 = 0.02 - 0.01 = 0.01 = 1\%$$

What happens if the rate of saving (s) increases to 20% ?

What happens if the productivity of capital (a) increases to 0.40?

What happens if the depreciation (d) rate is 2% ?

مروری بر برنامه های پنجساله توسعه در هند

• برنامه دوم توسعه هند: ۱۹۶۱-۱۹۵۶

- این برنامه هم در زمان نخست وزیری جواهر لعل نهرو به اجرا درآمد
- مدل این برنامه بر اساس نظریه مهالانوبیس (که در سال ۱۹۵۳ به جهان معرفی شد)، بنا نهاده شد.
- توجه اصلی این برنامه بر توسعه بخش صنعتی متمرکز بوده است.
- برخلاف برنامه اول، هدف رشد اقتصاد ۴.۵ درصد دقیقاً تحقق نیافت و عملکرد ۴.۲۷ درصد ثبت گردید.
- این برنامه با انتقاد کارشناسان مواجه شد:
- دولت هند در سال ۱۹۵۷ با بحران پرداخت بدهی های مواجه شد.
- خشکسالی و واردات مواد غذایی به کسری تجاری کشور افزود
- کسری تجاری از ۱۹۵۵ تا ۱۹۵۷ به بیش از ۹ برابر افزایش یافت (نزدیک به یک میلیارد دلار).

مروری بر برنامه های پنجساله توسعه در هند

• برنامه سوم توسعه هند: ۱۹۶۶-۱۹۶۱

- این برنامه نیز در زمان نخست وزیری جواهر لعل نهرو به اجرا درآمد.
- مجری برنامه سوم دکتر **گادگیل** اقتصاد دان معروف هند بود، معاون نخست وزیر در کمیسیون برنامه ریزی هند بود.
- نکته کانونی و مهم این برنامه دستیابی به استقلال اقتصادی هند به خصوص رونق بخش کشاورزی و افزایش و بهبود تولید گندم بوده است.
- در طی اجرای این برنامه ، کشور هند شاهد دو جنگ نیز بوده است. جنگ سال ۱۹۶۲ (هند- چین) و جنگ سال ۱۹۶۵ (هند - پاکستان)
- به دلیل این دو جنگ، دولتمردان منابع برنامه ای را به سمت صنایع دفاعی، ارتش و اجرای برنامه تثبیت بخشی روند قیمت ها سوق دادند، زیرا اقتصاد هند به شدت بر اثر جنگ تضعیف گردیده بود.
- باید گفت که برنامه سوم در تحقق اهداف خود ناکام ماند. زیرا به جای رشد اقتصادی ۵.۶ درصد برنامه تنها به رشد ۲.۴ درصد دست یافت تحقق نیافت

مروری بر برنامه های پنجساله توسعه در هند

سالهای تعطیلی برنامه - ۱۹۶۹-۱۹۶۶

- بخاطر شکست برنامه سوم به دلیل بروز دو جنگ با چین و پاکستان، دولت هند سه برنامه سالانه را تحت عنوان تعطیلی برنامه پنجساله اعلام کرد.
- در این سه برنامه سالانه اهمیت یکسان برای بخش کشاورزی و بخش های وابسته و همچنین به بخش صنعت در نظر گرفته شد.
- در این برنامه ها برای توسعه صادرات، دولت هند سیاست کاهش رسمی ارزش روپیه را اعلام کرد (devaluation)

مروری بر برنامه های پنجساله توسعه در هند

• برنامه چهار توسعه هند: ۱۹۶۹-۱۹۷۴

- این برنامه در زمان نخست وزیری خانم اینندرا گاندی تهیه و به اجرا در آمد.
- در این برنامه دو هدف متمایز تعیین گردید. ۱- رشد همراه با ثبات اقتصادی و ۲- دستیابی به خود اتکایی اقتصادی (self-reliance).
- طی دوره این برنامه، ۱۴ بانک اصلی هند ملی اعلام شد و انقلاب سبز در کشور شروع گردید.
- طی همین برنامه و در سال ۱۹۷۱ بین هند و پاکستان و همچنین جنگ جدایی بنگلادش از هند شروع شد.
- یکی از محورها و اهداف اصلی این برنامه، اجرای برنامه تنظیم خانواده بود.
- این برنامه نتوانست به رشد اقتصادی ۵.۷ درصد پیش بینی شده در برنامه دست یابد، برنامه تنها به رشد ۳.۳ درصد دست یافت از این نظر این برنامه در هدف خود ناکام ماند

مروری بر برنامه های پنجساله توسعه در هند

• برنامه پنجم توسعه هند: ۱۹۷۴-۱۹۷۸

- این برنامه نیز در زمان نخست وزیری خانم اینندرا گاندی تهیه و به اجرا در آمد.
- تمرکز این برنامه بر " محو فقر"، اشتغال، عدالت، تولید کشاورزی و امور دفاعی کشور بوده است.
- اقدامات مهم در این برنامه:
- اصلاح قانون عرضه برق کشور در سال ۱۹۷۵،
- تهیه و اجرای برنامه ۲۰ ماده فقر زدایی
- برنامه تنظیم حداقل نیاز های جامعه و نظام توسعه بزرگراه های ملی به اجرا درآمد.
- این برنامه در کل یک برنامه موفق بوده است و به هدف رشد اقتصادی ۴.۸ درصد دست یافت، اندکی فراتر از هدف ۴.۴ درصد (رشد پیش بینی شده در برنامه).
- این برنامه با روی کار آمدن دولت به ریاست موراجی دسایي در سال ۱۹۷۸ پایان یافت

مروری بر برنامه های پنجساله توسعه در هند

• معرفی برنامه غلطان: ۱۹۷۸-۱۹۹۰

- با پایان یافتن برنامه پنجم، موراجی دسایى برنامه ریزی غلطان را برای دوره ۱۹۷۸-۱۹۹۰ معرفی کرد.
- در سال ۱۹۸۰ کنگره هند این برنامه را نپذیرفت و بجایش برنامه پنجساله را دنبال نمود.
- تحت برنامه ریزی غلطان سه برنامه معرفی می گردید- ۱- تهیه بودجه برای سال جاری ۲- برنامه غلطان برای چند سال ثابت (۳ و ۴ یا ۵ سال) بود ۳- برنامه چشم انداز (۱۰ و ۱۵ یا ۲۰ ساله)
- این برنامه دارای چندین مزیت بود از جمله اینکه اگر اهداف هر سال قابل اصلاح می بودند، پروژه ها و تخصیص ها و سایر موارد به عنوان متغیر اقتصادی کشور در نظر گرفته می شدند، ولی معنایش این بود تغییر اهداف در هر سال مشکلاتی بهمراه می آورد از جمله بی ثباتی در اقتصاد.

مروری بر برنامه های پنجساله توسعه در هند

• برنامه ششم توسعه هند: ۱۹۸۵-۱۹۸۰

- این برنامه در زمان نخست وزیری خانم اینندرا گاندی تهیه و به اجرا در آمد
- هدف اصلی این برنامه آزادسازی اقتصادی از طریق فقر زدایی و دستیابی به خود ا تکایی در فناوری بود.
- تاکید این برنامه بر سرمایه گذاری دولت، ایجاد تغییرات در زیر ساختارها، و استفاده از مدل های رشد استوار بود.
- برنامه به رشد ۵.۷ درصد دست یافت. بالاتر از رشد اقتصادی ۵.۲ درصد تعیین شده .
- برنامه در نیل به اهداف رشد اقتصادی موفق بوده است.
- در اکتبر ۱۹۸۴ اینندرا گاندی ترور شد.

مروری بر برنامه های پنجساله توسعه در هند

• برنامه هفتم توسعه هند: ۱۹۸۵-۱۹۹۰

- این برنامه در زمان نخست وزیر راجیو گاندی پسر خانم گاندی تهیه و به اجرا در آمد.
- اهداف این برنامه: دستیابی به خود کفایی اقتصادی ، ایجاد فرصت های شغلی برای اشتغال مولد و ارتقا سطح فناوری کشور .
- این برنامه بر شتاب بخشیدن تولید مواد غذایی، افزایش فرصت های شغلی و ارتقای بهره وی با تاکید بر غذا، کار و بهره وری هدفمندی بوده است.
- برای نخستین بار در برنامه توسعه هند، بخش خصوصی نسبت به بخش عمومی از اولویت برخوردار گردید.
- هدف رشد اقتصادی در این برنامه ۵ درصد بوده است که در عمل به رشد ۶.۰۱ درصد دست یافت.
- برنامه هفتم در کل یک برنامه موفق بوده است.
- راجیو گاندی نیز مثل مادرش در یک حمله انتحاری در ماه مارس ۱۹۹۱ ترور شد.

مروری بر برنامه های پنجساله توسعه در هند

• **وفقه دو ساله در تهیه برنامه هشتم توسعه هند: ۱۹۹۱-۱۹۹۲**

• به دلیل شرایط سیاسی آشفته در مرکز قدرت سیاسی کشور ، برنامه پنجساله هشتم در زمان مقرر تهیه نشد.

• لذا دو برنامه سالانه تهیه شد که مربوط به سال های ۱۹۹۱-۱۹۹۰ و ۱۹۹۲-۱۹۹۱ بود.

• سال مالی هند = ماه مارس هر سال تا ماه آوریل سال دیگر

مروری بر برنامه های پنجساله توسعه در هند

• برنامه هشتم توسعه هند: ۱۹۹۷-۱۹۹۲

- این برنامه در زمان نخست وزیری ناراسیمها رائو تهیه و به اجرا در آمد.
- اولویت اصلی برنامه هشتم، توسعه منابع انسانی بود: یعنی اشتغال، آموزش و بهداشت عمومی .
- طی این برنامه بود که دولت آقای رائو، سیاست جدید (اقتصاد باز-LPG-) هند را پیاده سازی نمود.
- پیامدهای مهم اقتصادی طی این برنامه : رشد سریع اقتصادی (بالاترین نرخ رشد سالانه ۶.۸ درصد، رشد بالای بخش کشاورزی و بخش های وابسته، و بخش تولیدات کارخانه ای، رشد صادرات و واردات، بهبود تراز تجاری و حساب جاری).
- رشد بالای اقتصادی در حالی حاصل شد که سهم بخش عمومی در کل سرمایه گذاری با کاهش قابل توجه به سطح ۳۴ درصد تنزل پیدا کرد.
- هدف رشد برنامه: ۵.۶ درصد . درصد تحقق ۶.۸ درصد . این برنامه موفق بوده است

مروری بر برنامه های پنجساله توسعه در هند

• برنامه نهم توسعه هند: ۱۹۹۷-۲۰۰۲

- این برنامه در دوره نخست وزیری بیهاری واجپایی تهیه و اجرا شد.
- تاکید اصلی این برنامه: دستیابی به رشد همراه با عدالت اجتماعی و برابری (equality) بود.
- اجرای این برنامه مقارن با ۵۰ امین سال استقلال هند بود.
- این برنامه در دستیابی به هدف رشد اقتصادی ۶.۵ درصد ناکام ماند، لکن به رشد اقتصادی ۵.۶ درصد دست یافت.

مروری بر برنامه های پنجساله توسعه در هند

• برنامه دهم توسعه هند: ۲۰۰۲-۲۰۰۷

- این برنامه در زمان نخست وزیری بیهارى واجپای و مان موهانگ سینگ تهیه و اجرا شد.
- هدف برنامه:
- نرخ رشد اقتصادی ۸ درصد
- دو برابر کردن درآمد سرانه در دهسال آتی
- کاهش نرخ فقر به ۱۵ درصد در سال ۲۰۱۲
- لکن برنامه تنها به نرخ رشد ۷.۶ درصد دست یافت.

مروری بر برنامه های پنجساله توسعه در هند

• برنامه یازدهم توسعه هند: ۲۰۰۷-۲۰۱۲

- این برنامه در زمان نخست وزیری مان موهان سینگ تهیه و اجرا شد.
- تهیه کننده این برنامه اقتصاددان معروف به اسم راگراجان بود. رییس شورای مشورتی اقتصاد، نوزدهمین رییس بانک مرکزی هند (Reserve Bank)
- تم این برنامه عبارت بود "رشد سریع اقتصادی و فراگیر تر".
- این برنامه به هدف رشد اقتصادی ۸ درصد دست یافت. یک درصد کمتر از ۹ درصد رشد هدف برنامه بود.

مروری بر برنامه های پنجساله توسعه در هند

• برنامه دوازدهم توسعه هند: ۲۰۰۷-۲۰۱۲

• این برنامه در زمان نخست وزیری مان موهان سینگ تهیه و اجرا شد

• تم اصلی این برنامه: رشد سریع تر، فراگیر تر و رشد پایدار

• هدف رشد اقتصادی ۹ درصد: تحقق ۸ درصد

مروری بر برنامه های پنجساله توسعه در هند

• برنامه سیزدهم

پایان برنامه ریزی سنتی پنجساله: ۲۰۲۱-۲۰۱۷

- سالیان دراز این برداشت وجود داشت که برای کشور بزرگی مثل هند با تنوع قومیتی ، برنامه ریزی متمرکز تا یک نقطه ای می تواند کارساز باشد به خاطر اینکه برنامه ریزی متمرکز رویکرد یکسانی را برای هر اقتصاد و با هر اندازه ای تجویزی می کند
- بنابراین دولت دموکراتیک اتحاد هند(NDA)، **کمیون برنامه ریزی هند** را منحل کرد و **موسسه ملی برای ایجاد تحول در هند (NITI)** را جایگزین آن ساخت. به این معنا دیگر برنامه سیزدهم که بر مبنای پنجسال باشد وجود نخواهد داشت. با اینحال برای بخش دفاعی کشور برنامه پنج ساله تهیه گردید.
- اکنون دولت در حال اجرای برنامه عمل سه ساله است که در آن نقشه راه توسعه را برای دولت مشخص کرده است

مروری بر برنامه های پنجساله توسعه در هند

• برنامه سیزدهم : برنامه عمل سه ساله

2017-18 to 2019-20

- ماموریت موسسه NITI، طراحی سیاست راهبردی و درازمدت و ارائه چهار چوب برنامه ها و ابتکارات برای دولت است.
- در این راستا موسسه مذکور مبادرت به تهیه سه برنامه نموده است:
- **۱- برنامه عمل سه ساله ۲۰۱۷-۲۰۲۰** برای تحقق اهداف دو برنامه دیگر، ۳- برنامه راهبردی هفت ساله ۲- برنامه چشم انداز ۱۵ ساله
- برنامه عمل سه ساله به هفت بخش تفکیک می شود که در هر بخش اقدامات مشخصی در حوزه سیاست گذاری و اصلاحات نهادی تعیین شده است.

کلیات برنامه عمل سه ساله هند

- فصل اول : نگاه کلی به برنامه عمل سه ساله
- بخش اول: منابع و مصارف برنامه عمل سه ساله
 - فصل دوم- محتوا و راهبرد-
 - فصل سوم - چشم انداز رشد و پیش بینی منابع
 - فصل چهارم- مصارف
- بخش دوم: تحول در بخش های عمده
 - فصل پنجم- بخش کشاورزی : دو برابر کردن درآمد کشاورزان
 - فصل ششم- تجارت، صنعت و خدمات: ایجاد مشاغل با درآمد خوب
- بخش سوم: توسعه منطقه ای
 - فصل هفتم-توسعه شهری
 - فصل هشتم-تحول روستاها
 - فصل نهم- راهبردهای منطقه ای

شرح کلی برنامه عمل سه ساله

بخش چهارم توانمند سازهای رشد

- فصل دهم- حمل و نقل و اتصال شبکه های حمل و نقلی
- فصل یازدهم- اتصال دیجیتالی
- فصل دوازدهم- مشارکت عمومی- خصوصی
- فصل سیزدهم- انرژی
- فصل چهاردهم- علم و فناوری
- فصل پانزدهم- ایجاد یک زیست محیط خلاق

بخش پنجم: دولت

- فصل شانزدهم- حکمرانی
- فصل هفدهم - سیاست مالیاتی و اداره امور مالیاتی
- فصل هیجدهم - سیاست و مقررات حامی رقابت اقتصادی
- فصل نوزدهم - حاکمیت قانون

بخش ششم: بخش های اجتماعی

- فصل بیستم- آموزش و توسعه مهارت
- بفصل بیست و یکم- بهداشت
- فصل بیست دوم - ایجاد جامعه ای که همه اقشار را در بهره مندی از امکانات سهیم نماید

بخش هفتم: پایداری

- فصل بیست و سوم- توسعه شهری
- فصل بیست و چهارم- محیط زیست و جنگل ها
- فصل بیست و چهارم - مدیریت پایدار منابع آبی کشور

رویکردهای اصلی در برنامه عمل

- Revenue expenditure versus Capital Expenditures-
- تغییر رویکرد درآمد - هزینه به رویکرد درآمد - سرمایه گذاری
- Expenditure Classification.. Plan vs non plan to scheme vs non schemes
- تغییر طبقه بندی مخارج از حالت دستگاہی به طبقه بندی برنامه ای
- Medium-term expenditure framework
- تدوین چارچوب میان مدت برای مخارج
- sets three-year rolling targets for expenditure
- برنامه غلطان سه ساله برای مخارج در قالب برنامه میان مدت
- phasing out myriad tax exemptions.
- مرحله بندی حذف بسیاری از معافیت های مالیاتی جهت افزایش پایه های مالیاتی
- gradually withdraw from activities and enterprises no public purposes.
- واگذاری بنگاههای غیر موثر در تحقق اهداف عمومی و استفاده از این منابع برای اهداف عمومی

Success and Failures of Economic Planning in India

موارد موفق و شکست برنامه ریزی در هند

دستاوردهای مهم برنامه ریزی در هند

1. افزایش درآمد ملی و درآمد سرانه
2. پیشرفت در بخش کشاورزی
3. پیشرفت در صنعت
4. وجود کالاهای مصرفی به اندازه مصرف سرانه
5. افزایش پس انداز و تشکیل سرمایه
6. توسعه زیر ساختارهای اقتصادی
7. جایگزینی واردات و تنوع بخشی صادرات
8. توسعه علم و فناوری
9. ایجاد قطب (هاب) شبکه آموزشی

Success and Failures of Economic Planning in India

موارد موفق و شکست برنامه ریزی در هند

پنج ناکامی عمده در برنامه ریزی پنجساله هند :

1. ناکامی در فقر زدایی
 2. ناکامی در ایجاد اشتغال برای نیروی کار در حال رشد
 3. ناکامی در کاهش نابرابری درآمد و ثروت
 4. ناکامی در مبارزه با بازار سیاه ارز
 5. ناکامی در اجرای اصلاحات ارضی
- سایر موارد ناکامی:
 - عدم افزایش چشمگیر در استاندارد زندگی - افزایش قیمت ها - افزایش بیکاری - افزایش ناکافی در تولید
 - توسعه ناکافی در زیر ساختارها - سیستم اداری نا کارآمد - بالا بودن نسبت سرمایه به تولید